

*Голдзіцький К.А.,
доцент кафедри кримінального права
та процесу ХІУП*

*Голдзіцька Ю.К.,
студентка 5-го курсу юридичного
факультету ХІУП*

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО: ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Слідчий апарат традиційно і заслужено вважається найінтелектуальнішою частиною правоохоронних органів, їх “золотим фондом”. Специфічні завдання, поставлені перед слідчими, вимагають від них наявності особливих професійних навичок і знань, почуття особливої відповідальності, об’єктивності, дисциплінованості, працьовитості високого рівня правової культури. Слідчий відіграє важливу роль у процесі розслідування кримінальних справ. Сьогодні йому надані великі повноваження, яких не мають інші державні службовці – навіть Президент, Прем’єр-міністр, міністри щодо затримання, арешту, пред’явлення обвинувачення. Така прерогатива покладена на слідчого ОВС, прокуратури тощо.

У чинному законодавстві України відсутнє чітке визначення статусу слідчого. У статті 114 Кримінально-процесуального кодексу йдеться про повноваження слідчого, де вказано, що він є особа процесуально незалежна, яка самостійно приймає рішення, окрім випадків, де потрібне рішення суду, вказано, що слідчий має право давати доручення і вказівки органам дізнання, але не викладено стисло і не розкриває повною мірою статус слідчого.

На даний час необхідно конкретизувати обов’язки і права слідчих, порядок призначення і звільнення, гарантії процесуальної діяльності, заохочення та відповідальність, матеріальне забезпечення та соціальний захист, державне страхування і ще багато чого. Для цього необхідний відповідний закон, який би сприятиме вдосконаленню слідчої роботи, підвищенню її ефективності, збереженню потенціалу слідчих підрозділів, органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів, зміцненню їх професійного ядра, поліпшенню кадрового та матеріально-технічного забезпечення.

На даний час в Верховній Раді України залишився нерозглянутим Закон “Про статус слідчого” В даному законі необхідно чітко визначити гарантії процесуальної діяльності слідчих, закріпити в законодавчому порядку їх процесуальну незалежність та самостійність, порядок їх призначення та звільнення. Всі державні органи, установи та організації, органи місцевого і регіонального самоврядування, громадяни та їх об’єднання зобов’язані поважати незалежність слідчих і не посягати на неї.

Гарантії незалежності слідчого, а також заходи щодо його правового захисту, матеріального і соціального забезпечення повинні поширюватися на всіх слідчих України і не можуть бути скасовані чи знижені іншими нормативними актами.

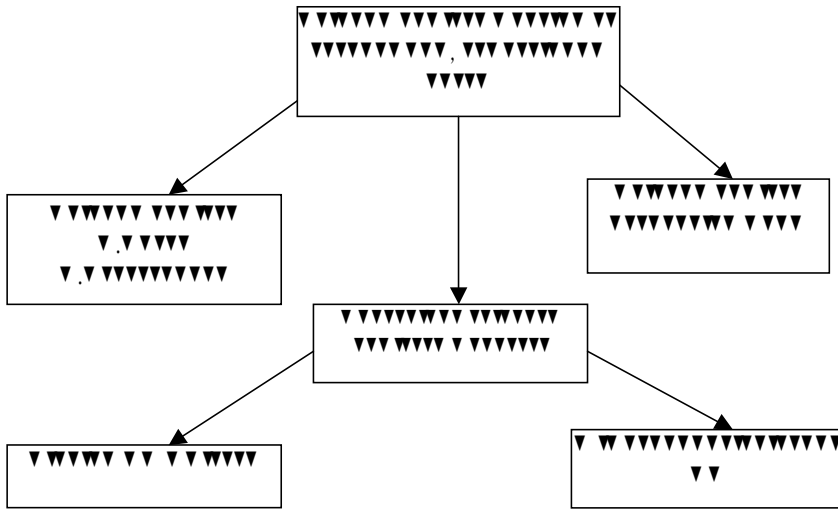
Але на даний час незалежність слідчого є в багатьох питаннях тільки на папері, оскільки слідчий є підпорядкований вищестоящому керівництву, а в ОВС керівництвом є начальники міліції, тобто орган дізнання, що, на нашу думку, не допустимо, так як слідчий в такій ситуації в багатьох випадках не самостійна особа і те чи інше рішення приймається не завжди вірно. Так, в ОВС слідчий є таким же працівником міліції, як і всі, тому він зобов’язаний підпорядковуватись своєму керівництву.

На нашу думку, слідчий підрозділ має бути відокремлений від будь яких інших структур і бути абсолютно самостійним, підпорядковуватись тільки своєму керівництву. Для цього необхідно створити

окрему структуру, таку, як намагались створити раніше – Слідчий комітет, – який би займався розслідуванням злочинців. В даному комітеті необхідно було б розробити чітку спеціалізацію слідчих, що дають змогу більш ефективно проводити розслідування по кримінальних справах.

Структура слідчого комітету:

На нашу думку, така структура є найбільш ефективною, вона є практично аналогічною тій структурі, яка діє на даний час, за винятком того, що не потрібен поділ на райони відділення так, як навантаження, яке є на даний час в деяких районах, мінімальне. В багатьох районах впровадження буває за місяць по три – п’ять справ всього, тоді питання: для чого там робити одне відділення, якщо можна об’єднати декілька районів, для більш ефективної роботи. Крім того, шляхом творення єдиного Слідчого комітету буде можливість виконання положення діючої Конституції про те, що прокуратура здійснює тільки нагляд за додержанням законності і не буде розслідувати злочини. Позитивним явищем виступатиме й усунення проблем з визначенням підслідності й передачею справи по підслідності. На даний момент, подекуди не завжди так легко передати справу по підслідності з відділу міліції в прокуратуру. Для цього необхідно обійти керівництво в прокуратурі довести їм, що є злочин їхньої підслідності, але навіть після цього вони вказують на недоліки, які необхідно доробити, і після їх усунення вони забирають справу, в якій залишається пред’явити звинувачення і скласти обвинувальний висновок.

При створенні слідчого комітету в такому обласному центрі як Хмельницький таке відділення має бути одне і навіть на даний час немає необхідності в поділі слідчого відділення на кілька. Так, в одному відділенні, яке має бути в м. Хмельницькому, необхідно створити спеціалізовані слідчі групи, що набагато покращить ефективність роботи слідчих. На даний час існує чіткий поділ на групи по розслідуваннях ДТП, багатоепізодних злочинів, розслідуванню злочинів по лінії “ОЗ”. На нашу думку, поряд з цим необхідно створити спеціалізовану групу по розслідуванню злочинів вчинених неповнолітніми, по розслідуванню злочинів проти особи, по розслідуванню злочинів пов’язаних з незаконним обігом наркотичних засобів. Крім того, на даний час по місту одночасно заступає чергувати 5 слідчих, тобто 10 чоловік кожного дня не займається безпосередньо своєю роботою – розслідуванням злочинів. Тому необхідно створити спеціалізовану групу, яка б виїжджала тільки на місця пригод по тяжких злочинах.

Необхідно закріпити в законодавстві і неприпустимість втручання у діяльність слідчого при провадженні досудового слідства. Ніхто, крім прокурора, безпосереднього начальника

слідчого підрозділу та вищестоящих керівників слідчих апаратів, їх заступників, які діють у межах повноважень, визначених КПК України, не може витребувати у слідчого кримінальну справу для перевірки стану розслідування, вивчення і дачі щодо неї вказівок, визначення кваліфікації злочину чи будь-яким іншим шляхом втручатися у процесуальну діяльність слідчого. Слідчий не зобов'язаний давати пояснення щодо суті закінчених ним справ або справ, які були в його впровадженні, а також давати їх будь-кому, крім випадків передбачених діючим кримінально-процесуальним кодексом. Будь-яке не передбачене законом втручання у діяльність слідчого при провадженні досудового слідства має бути заборонене. Якщо ж хто-небудь впливатиме на слідчих аби перешкодити всебічному, повному й об'єктивному встановленню обставин справи, він повинен нести відповідальність згідно з чинним законодавством.

Слідчий має бути особою недоторканою, і це теж треба чітко зазначити в Законі. Недоторканість слідчого поширюється на його житло, службове приміщення, транспорт і засоби зв'язку, кореспонденцію, належне йому майно і документи.

Слідчий не повинен підлягати і заходам адміністративного стягнення. Матеріали про адміністративні правопорушення, вчинені слідчим, мають направлятися керівникові слідчого апарату, який має право притягати слідчого до дисциплінарної відповідальності.

Професію слідчого без перебільшення можна назвати унікальною, її представників в усіх силових відомствах держави не набереться й п'ятнадцяти тисяч. Зрозуміло, що ніхто більше в державі не може виконати функцію розслідування злочинів і здійснення кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів – щорічно сотень тисяч. Звісно цей “контингент” серед яких чимало вбивць, гвалтівників, ніколи прихильно до слідчих не ставитиметься, навпаки, жадатиме помсти.

Слідчий повинен мати право на забезпечення індивідуальними засобами захисту, які на його вимогу повинні надавати відповідні підрозділи згідно з Законом України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”.

Також необхідно закріпити законодавчо відповідальність осіб, які скоюють правопорушення, або злочини проти колишніх слідчих у зв'язку з їхньою попередньою службовою діяльністю. Не можна обійти увагою і проблеми матеріального забезпечення слідчих, їх соціального захисту.

Сьогодні серед слідчих органів внутрішніх справ представників, як раніше вважалось, чоловічої професії, багато жінок. Якщо точніше – понад 2,1 тисячі, тобто 21% від загальної кількості.

Значне навантаження, звісно, не може не позначитися на здоров'ї працівників. Так, за даними Управління охорони здоров'я МВС України, понад 42% співробітників Головного слідчого управління потребують систематичного лікарського нагляду, а здоровими визнано лише 14,5 відсотків. З огляду на це не викликає здивування значна плінність кадрів. За рік звільняються з роботи 1200 слідчих, у той час як вузи за такий же період готують трохи більше, як 1100 слідчих. Тому для закріплення молодих фахівців на слідстві необхідно вжити додаткових заходів щодо їх матеріального забезпечення. Це питання також має знайти своє відображення у зазначеному Законі.

Всі вищезгадані проблеми призводять до того, що слідчий підрозділ не є постійним, не має того ядра, яке б мало навчити молодь, передавати їй свій досвід, а його відсутність впливає на якість слідства, відображається на показниках роботи слідчих підрозділів. На мою думку, прийняття Закону “Про статус слідчого” сприятиме збереженню потенціалу слідчих підрозділів як органів внутрішніх справ, так і інших правоохоронних органів, зміцненню їх професійного ядра, поліпшенню кадрового та матеріально-технічного забезпечення, яке на даний час практично відсутнє, так як слідчий змушений самостійно себе забезпечувати.